

Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών: 2816/1996

Πηγή: Ε.Ε.Δ. 56/97 σελ. 739

ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΒΛΑΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ – ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ο εργοδότης δε δικαιούται να μεταβάλλει μονομερώς τους όρους της εργασιακής σχέσεως εργαζομένου του χωρίς να έχει το προς τούτο δικαίωμα από το νόμο ή από τη σύμβαση, ώστε να επέρχεται στον τελευταίο μείωση των αποδοχών του ή ηθική βλάβη. Αλλά και αν ακόμη η σύμβαση ή ο νόμος παρέχουν στον εργοδότη το δικαίωμα να μεταβάλλει τα καθήκοντα του εργαζομένου, το εν λόγω εργοδοτικό δικαίωμα δεν πρέπει να ασκείται καταχρηστικώς, αλλά οφείλει αυτός, κατά την άσκησή του, να συνεκτιμά, μαζί με το συμφέρον της επιχείρησής του, και άλλα υποκειμενικά στοιχεία του εργαζομένου, κυρίως δε τις οικογενειακές του ανάγκες, τα συμφέροντά του σε ορισμένο τόπο, τη δυνατότητα μετακίνησης νεωτέρων του συναδέλφων κ.λπ. Ο υποβιβασμός του εργαζομένου, εφ' όσον δεν επιχειρείται εντός των συμβατικών ή των νομίμων πλαισίων που προαναφέρθηκαν, συνιστά εκτός από μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων της συμβάσεώς του και προσβολή της προσωπικότητάς του, για την ανόρθωση της οποίας αυτός δικαιούται να αξιώσει τη χρηματική ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστη με υπαιτιότητα του εργοδότη ή των οργάνων του.

Κυριότερες διατάξεις: Α.Κ. άρθρα 57, 281, 288, 349-351, 361, 648, 652, 656, 914 και 932. Ν. 2112/1920 άρθρο 7. Σύνταγμα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 22 παρ. 1 και 2.

Πρόεδρος: ο Πρωτοδίκης, κ. Γ. Κατσαρός

Δικηγόροι: οι κυρίες Όλγα Κακαράκη, Κυριακή Αργυρίου

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 648, 652 παράγρ. 1, 656, 349 έως 351, 361, Α.Κ. 1, 3, 7, 8, του ν. 2112/1920, όπως το τελευταίο αυθεντικά ερμηνεύθηκε, με τα άρθρα 11 παράγρ. 1 του α.ν. 547/1937 και 5 παράγρ. 3 του 3198/1955, προκύπτει ότι η μονομερής βλαπτική μεταβολή των όρων της συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου για τον εργαζόμενο εκ μέρους του εργοδότη δεν συνεπάγεται τη λύση της εργασιακής σχέσεως, αλλά παρέχει το δικαίωμα στο μισθωτό, μεταξύ των άλλων, να αξιώσει την τήρηση των όρων της συμβάσεως αυτής και την εξακολούθηση της παροχής της εργασίας του με τους ίδιους όρους όπως πριν από τη μεταβολή, οπότε σε περίπτωση μη αποδοχής αυτής από τον εργοδότη, μπορεί να παραμείνει στην εργασία με τους νέους όρους, αφού προηγουμένως διαμαρτυρηθεί για την αντισυμβατική συμπεριφορά του εργοδότη και να αξιώσει δικαστικώς την επαναφορά για τη ζημία που υπέστη. Και είναι μεν αλήθεια, ότι σύμφωνα με τα άρθρα 648, 652 και 361 Α.Κ., ο εργοδότης έχει το διευθυντικό δικαίωμα και με βάση αυτό μπορεί να ρυθμίζει τα θέματα τα οποία ανάγονται στην οργάνωση και λειτουργία της επιχείρησής του για να επιτύχει τους σκοπούς της, δεν μπορεί όμως να μεταβάλλει μονομερώς τους όρους της εργασιακής σχέσεως χωρίς να έχει δικαίωμα από το νόμο ή από τη σύμβαση, με αποτέλεσμα να επέρχεται στον εργαζόμενο άμεσα ή έμμεσα υλική μείωση αποδοχών ή ηθική αυτού βλάβη. Έτσι δεν μπορεί μονομερώς να τον υποβιβάζει με την ανάθεση σ' αυτόν καθηκόντων, κατώτερης φύσης ή να προβαίνει σε δυσμενή μεταχείρισή του ως προς τον τόπο, το χρόνο και τον τρόπο παροχής της εργασίας του. Και αν ακόμη ή σύμβαση ή ο νόμος παρέχουν στον εργοδότη δικαίωμα αναθέσεως στον εργαζόμενο καθηκόντων και άλλης φύσεως, το διευθυντικό του αυτό δικαίωμα υπόκειται στους περιορισμούς που θέτουν τα αντικειμενικά κριτήρια του άρθρου 281 Α.Κ., που απαιτούν όπως κατά την άσκηση αυτού ο εργοδότης συνεκτιμά μαζί με το συμφέρον της επιχείρησης και άλλα υποκειμενικά στοιχεία του μισθωτού, προπάντων δε τις ατομικές και οικογενειακές του ανάγκες, το μακροχρόνιο της παραμονής του και τα συμφέροντά του σε ορισμένο τόπο, τη δυνατότητα μετακινήσεως νεωτέρων μισθωτών κ.ο.κ. Εξ άλλου, από το συνδυασμό των άρθρων 57, 200, 281, 288, 648, 622, 914, 932 Α.Κ. και 2 παράγρ. 1, 5 παράγρ. 1 και 22 παράγρ. 1 και 2 του Συντάγματος, προκύπτει ότι ο υποβιβασμός του μισθωτού, εφ' όσον δεν επιχειρείται μέσα στα συμβατικά ή νόμιμα πλαίσια που προαναφέρθηκαν, συνιστά προσβολή της προσωπικότητάς του, γιατί του επιφέρει ηθική και επαγγελματική μείωση και του παρέχει το δικαίωμα να ζητήσει, εκτός από άλλα (π.χ. αποζημίωση), να αρθεί η παράνομη προσβολή στην προσωπικότητά του, καθώς και

χρηματική ικανοποίηση για ανόρθωση της ηθικής βλάβης που με υπαιτιότητα του εργοδότη ή των οργάνων του υπέστη (βλ. σχετ. Α.Π. 224/1990 ΔΕΝ 47, 170, 1212/1990 ΔΕΝ 48, 482, Α.Π. 593/1987 ΔΕΝ 44, 404, Α.Π. 854/1986 ΔΕΝ 43, 553, Α.Π. 2058/1986 ΝοΒ 35, 1236, Α.Π. 1366/1985 ΔΕΝ 43, 872, Α.Π. 133/1984 ΔΕΝ 42, 973, Εφ.Αθ. 3985/1992 βλ. Δ/νη 34, 153, Εφ.Αθ. 8692/1984 ΔΕΝ 42, 88 και Αλ. Καρακατσάνη, Ατομικό εργατικό δίκαιο, 3^η έκδοση, 1990, σελ. 316-318 και Λ. Ντάσιου, Έργ. Δικον. Δίκ., τ. Α/Ι έκδ. 1995, σελ. 326).

Αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά:

Ο ενάγων είναι διπλωματούχος μηχανολόγος της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Παδούης – Ιταλίας, μέλος του ΤΕΕ από το έτος 1981 και έγγαμος με τρία ανήλικα παιδιά. Την 7.10.1985 αυτός (ενάγων) προσελήφθη από την εναγομένη, η οποία είναι θυγατρική εταιρεία των Ελληνικών Διυλιστηρίων Ασπροπύργου (ΕΛ.Δ.Α.), με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, για να τον απασχολήσει αυτή ως διπλωματούχο μηχανολόγο μηχανικό, η δε διάρκεια της συμβάσεως αυτής ορίστηκε μέχρι την 6.10.1986 και στη συνέχεια ανανεώθηκε για ένα ακόμα έτος με την από 6.10.1986 σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ορισμένου χρόνου μέχρι και την 5.10.1987. Κατόπιν, με το από 5.10.1987 έγγραφο του τότε Δ/ντή διοικητών υπηρεσιών της εναγομένης, η ένδικη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, με τους ίδιους ειδικότερους όρους και συνθήκες που προέβλεπαν οι προγενέστερες ορισμένου χρόνου συμβάσεις του. Περαιτέρω, αποδείχθηκε ότι ο ενάγων από τον Οκτώβριο 1985 έως και τον Δεκέμβριο 1987 διετέλεσε στην εναγομένη προϊστάμενος επίβλεψης σε έργο που είχε αναλάβει αυτή για λογαριασμό της μητρικής της εταιρείας ΕΛ.Δ.Α. και ανέλαβε την επίβλεψη επιμέρους εργασιών της 1^{ης} και 2^{ης} φάσης έργων εκσυγχρονισμού, συνολικού προϋπολογισμού 14 δις δραχμών, από δε το Δεκέμβριο 1989 έως και το Σεπτέμβριο 1991 εργάστηκε ως Δ/ντής εργοταξίου της εναγομένης σε εργασίες της 2^{ης} φάσης των ως άνω έργων εκσυγχρονισμού που αυτή είχε αναλάβει, συνολικού προϋπολογισμού, 1.665.000.000 δραχμών. Επίσης, κατά τη διάρκεια εκτελέσεως των εργασιών του ως άνω έργου και συγκεκριμένα την 28.3.1991 αυτός (ενάγων) ορίστηκε από την εναγομένη Διευθυντής κατασκευών στο εργοτάξιο των ΕΛ.Δ.Α.

Την 20.9.1990, η εναγομένη συνήψε με την Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία Α.Ε. (Ε.Α.Β.) σύμβαση μελέτης για την κατασκευή στις εγκαταστάσεις της τελευταίας κτιρίου εκπαίδευσης και μηχανογράφησης συνολικού προϋπολογισμού 2,5 δις δραχμών, στο οποίο τη 14.5.1992 ορίστηκε με απόφαση της Διοίκησης της εναγομένης Διευθυντής έργου. Εξ άλλου, παράλληλα και ταυτόχρονα με την παροχή των υπηρεσιών του στην εναγομένη, στην αρχή ως προϊστάμενος επίβλεψης, στη συνέχεια ως Δ/ντής εργοταξίου και από το 1991 ως Δ/ντής έργων παρείχε τις υπηρεσίες του και στα ΕΛ.Δ.Α. ως τεχνικός σύμβουλος, κατόπιν αιτήσεως αυτών των τελευταίων, συμβάλλοντας στη συλλογή στοιχείων για την επιτυχή έκβαση υπέρ των ΕΛ.Δ.Α. δύο διαιτησιών, ήτοι εκείνης μεταξύ ΕΛ.Δ.Α. και S.K. και ΕΛ.Δ.Α. – ΕΒΙΕΣΚ. Περαιτέρω και ενώ το Νοέμβριο 1994 η εκτέλεση εργασιών μελέτης στο έργο της Ε.Α.Β. στο οποίο ο ενάγων είχε οριστεί Διευθυντής, περατώθηκε, πλην ορισμένων οικονομικών εκκρεμοτήτων, η εναγομένη τον διέθεσε από το Μάρτιο 1995 στα ΕΛ.Δ.Α. για να παρέχει σε αυτά και πάλι τις υπηρεσίες του ως τεχνικού συμβούλου στην αντίκρουση της β' προσφυγής που είχε ασκήσει η ΒΙΟΚΑΤΑ κατά των ΕΛ.Δ.Α., παράλληλα δε αυτός (ενάγων) τακτοποιούσε και διεκπεραιώνει όλες τις ως άνω εκκρεμότητες του έργου της Ε.Α.Β.

Πρέπει εδώ να επισημανθεί, ότι ο ενάγων, καθ' όλη τη διάρκεια της εργασιακής του σχέσεως με την εναγομένη, παρείχε τις υπηρεσίες του σ' αυτήν συνεχών και αδιαλείπτως, σύμφωνα με τους όρους που διέπουν την ένδικη σύμβαση, την καλή πίστη και τα χρηστά ήθη, επέδειξε ζήλο και εργατικότητα σε κάθε εργασία που αυτή του ανέθετε, έφερνε εις πέρας δύσκολες και υψηλής ευθύνης αποστολές, αξιοποιώντας την επαγγελματική του εμπειρία και κατάρτιση, γεγονότα που αποδεικνύονται από τις διευθυντικές θέσεις που επί δεκαετία του ανέθετε η εναγομένη, από τις συνεχείς αιτήσεις των ΕΛ.Δ.Α., όπως διατεθεί σ' αυτά και συμβάλει στην αντιμετώπιση διαιτησιών και προσφυγών που διάφορες, τρίτες, εταιρείες ασκούσαν κατ' αυτών και από τις επαινετικές για το άτομό του και την εργατικότητά του βεβαιώσεις που επί σειρά ετών του χορηγούσαν οι αρμόδιες υπηρεσίες της εναγομένης. Πλην όμως η εναγομένη και ενώ ο ενάγων είχε διατεθεί στα ΕΛ.Δ.Α., κατά τα ανωτέρω, μέχρι τη 15.6.1995, του κοινοποίησε το από 24.5.1995 υπηρεσιακό σημείωμα του Διευθύνοντος

Συμβούλου της, με το οποίο τον καλούσε μετά τη λήξη της διαθέσεώς του στα ΕΛ.Δ.Α., την 15.6.1995, να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο Τεχνολογικό Τμήμα της Δ/νσεως Τεχνικών Μελετών, ως απλός υπάλληλος, συγχρόνως δε από τον Ιούνιο του 1995 μείωσε τις αποδοχές του κατά το ποσό των 75.000 δρχ., που αντιστοιχούσε στο λαμβανόμενο υπ' αυτού (ενάγοντος) μέχρι τότε επίδομα θέσεως, παρά το γεγονός ότι είχε παραταθεί η διάθεση του ενάγοντος στα ΕΛ.Δ.Α. και μετά τη 15.6.1995 έως την 20.10.1995, και ως εκ τούτου κατά τα ως άνω εκτεθέντα θα εξακολουθούσε να βρίσκεται κατά το χρονικό διάστημα σε θέση αντίστοιχη κα ομοιόβαθμη με εκείνη του Δ/ντού, (όπως και πράγματι συνέβη). Καθίσταται λοιπόν σαφές, ότι με τις ως άνω ενέργειες της εναγομένης επήλθε μονομερής βλαπτικής μεταβολή των όρων της εργασιακής συμβάσεως του ενάγοντος, (αφού αυτός υποβιβάστηκε από θέση Δ/ντή σε θέση υποδεέστερη, απλού υπαλλήλου, και ταυτόχρονα μειώθηκαν οι αποδοχές του κατά το παραπάνω ποσό), συμπεριφορά για την οποία (ο ενάγων), διαμαρτυρήθηκε εντόνως προς την εναγομένη με τις από 13.6.1995 και 11.7.1995, σχετικές εξώδικες δηλώσεις του, που της επιδόθηκαν νομίμως στις 15.6.1995 και 12.7.1995 αντίστοιχα. Και είναι μεν αληθές ότι η ένδικη εργασιακή σύμβαση παρείχε στην εναγομένη το δικαίωμα, ανάλογα με τις ανάγκες της, να μεταθέτει τον ενάγοντα από μια θέση σε άλλη και από μια υπηρεσία σε άλλη, έστω και κατωτέρα. Πλην όμως και σύμφωνα με τις αρχές της καλής πίστεως και των χρηστών ηθών που διέπουν και προσδιορίζουν την έκταση του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη (άρθρο 281 Α.Κ.) την αρχή της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων και τη γενικότερη αρχή του εργατικού δικαίου περί εφαρμογής μεταξύ περισσότερων δυνατών λύσεων της ευνοϊκότερης, ή έστω και λιγότερο επαχθού υπέρ του εργαζομένου, ο ως άνω όρος της μεταξύ των διαδίκων εργασιακής συμβάσεως έχει την έννοια, πως η εναγομένη, ενεργώντας καλόπιστα και όχι κατά παράβαση των ως άνω αρχών και ορίων, θα μπορούσε να μεταβάλει βλαπτικώς τους όρους της μεταξύ των διαδίκων συμβάσεως, εφ' όσον αυτή υπαγορεύετο ως αναγκαία, αναπόφευκτη και επιβεβλημένη λύση προ εξυπηρέτηση πραγματικών επιχειρησιακών της αναγκών, εφ' όσον είχε προηγουμένως σταθμίσει αντικειμενικά και το καλώς εννοούμενο συμφέρον του μισθωτού, του οποίου επρόκειτο να μεταβάλει βλαπτικώς τους όρους εργασίας, δηλαδή εν προκειμένω του ενάγοντος, εφ' όσον είχε λάβει υπ' όψη τη ζημία, ηθική, επαγγελματική και υλική, που αυτός (ενάγων) θα υποστεί από τη μεταβολή αυτή και εφ' όσον τον είχε επιλέξει μεταξύ περισσότερων εργαζομένων με την αυτή ή παρόμοια ειδικότητα και προσόντα, λαμβάνοντας υπ' όψη την προϋπηρεσία, την κατάρτισή του, την πολυετή επιτυχία και αποδοτική προσφορά του σε αυτή, καθώς και την κοινωνική και οικογενειακή του κατάσταση.

Στην προκειμένη περίπτωση οι ως άνω μονομερείς και βλαπτικές για τον ενάγοντα ενέργειες της εναγομένης έγιναν, κατά την κρίση του δικαστηρίου όχι προς εξυπηρέτηση των επιχειρησιακών αναγκών της, αλλά κατά κατάχρηση του διευθυντικού δικαιώματος αυτής, καθ' όσον η εναγομένη (η οποία σημειωτέον ακολουθούσε σταθερά ανοδική πορεία επεκτείνοντας συνεχώς τον κύκλο εργασιών της), είχε την ευχέρεια, μετά τη αποπεράτωση του ως άνω έργου της Ε.Α.Β. τον Νοέμβριο του 1994, να τοποθετήσει τον ενάγοντα (λαμβάνοντας υπόψη την κατάρτισή του την δεκαετή του αποδοτική προσφορά σ' αυτή, την εμπειρία του και την οικογενειακή του κατάσταση), σε άλλη θέση Δ/ντή σε κάποιο από τα πολλά και μεγάλα έργα που αυτή αναλάμβανε (όπως αυτά του φυσικού αερίου κ.ά.), και όχι να τον υποβαθμίσει σε απλό υπάλληλό της, ενώ παράλληλα προσελάμβανε ή τοποθετούσε σε διευθυντικές θέσεις άλλους υπαλλήλους της ειδικότητας του ενάγοντος, με μικρότερη εμπειρία και προϋπηρεσία στην επιχείρηση της εναγομένης σε ανάλογες θέσεις και με λιγότερες οικογενειακές υποχρεώσεις απ' αυτόν. Περαιτέρω και σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, εφ' όσον ο ενάγων μέχρι την 20.10.1995 συνέχισε να παρέχει τις υπηρεσίες του στα ΕΛ.Δ.Α. κατά τον ίδιο τρόπο, χρόνο και τόπο και με τις ίδιες αρμοδιότητες, που είχε και πριν από τον Ιούνιο του 1995, η εναγομένη αντισυμβαίικά και αυθαίρετα του περιέκοψε το επίδομα θέσεως εκ δρχ. 75.000 μηνιαίως, αφού αυτός (ενάγων) διατηρούσε κατ' ουσίαν κατά το ως άνω χρονικό διάστημα, τη διευθυντική του θέση και ειδικότερα το εν λόγω επίδομα. Επίσης και κατά το υπόλοιπο ένδικο χρονικό διάστημα μέχρι και το τέλος Δεκεμβρίου του 1995 η εναγομένη παρανόμως περιέκοψε το εν λόγω επίδομα, εφ' όσον η περικοπή αυτή οφείλεται στην ως άνω μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων της εργασιακής συμβάσεως του ενάγοντος που κρίθηκε καταχρηστική και ως εκ τούτου άκυρη.

Εξ άλλου, η ως άνω καταχρηστική μονομερής βλαπτική μεταβολή των όρων της εργασιακής συμβάσεως του ενάγοντος συνιστά και προσβολή της προσωπικότητας τούτου (ενάγοντος), καθ' όσον τούτο είχε ως αποτέλεσμα την ηθική και επαγγελματική του μείωση, ένεκα της οποίας υπέστη αυτός από υπαιτιότητα της εναγομένης ηθική βλάβη και ως εκ τούτου δικαιούται για την ανόρθωση αυτής, χρηματική ικανοποίηση, το ποσό της οποίας ανέρχεται, λαμβανομένων υπ' όψη των συνθηκών της εν λόγω προσβολής, του βαθμού του πταίσματος της εναγομένης, του είδους της προσβολής, της περιουσιακής θέσεως των διαδίκων και της κοινωνικής θέσεως των διαδίκων και της κοινωνικής θέσεως του ενάγοντος, σε τριακόσιες χιλιάδες (300.000) δραχμές (...).

Για τους λόγους αυτούς,

Αναγνωρίζει ότι η ως άνω και στο σκεπτικό αναφερομένη εκ μέρους της εναγομένης βλαπτική μεταβολή των όρων της εργασιακής συμβάσεως του ενάγοντος, είναι καταχρηστική και συνεπώς άκυρη.

Υποχρεώνει την εναγομένη να ανακαλέσει τις βλαπτικές εις βάρος του ενάγοντος ενέργειες στο μέλλον.

Υποχρεώνει την εναγομένη να αποκαταστήσει και απασχολήσει πραγματικά τον ενάγοντα σε θέση διευθυντική ή σε αντίστοιχη, ομοιόβαθμη και ισοδύναμη με εκείνη που κατείχε προ της μονομερούς και παράνομης βλαπτικής μεταβολής της εργασιακής του σχέσεως.

Υποχρεώνει την εναγομένη να καταβάλλει στον ενάγοντα το ποσό των εξακοσίων τριάντα επτά χιλιάδων πεντακοσίων (637.500) δραχμών νομίμως και εντόκως αφ' ης εκάστη επιμέρους παροχή κατέστη απαιτητή.

Υποχρεώνει την εναγομένη να καταβάλει στον ενάγοντα το ποσό των τριακοσίων χιλιάδων (300.000) δραχμών εντόκως από την επίδοση της αγωγής για την ηθική βλάβη που υπέστη εξ αιτίας της καταχρηστικής και παράνομης βλαπτικής μεταβολής της εργασιακής του σχέσεως.

Απειλεί για την περίπτωση μη συμμορφώσεως της εναγομένης στην εκδοθησομένη απόφαση περί απασχολήσεως του ενάγοντος σε διευθυντική θέση ή σε αντίστοιχη και ισοδύναμη αυτής, χρηματική ποινή εκατό χιλιάδων (100.000) δραχμών, ημερησίως καθ' όλο το διάστημα της αρνήσεώς του και τριών μηνών προσωπική κράτηση κατά του Προέδρου και νομίμου εκπροσώπου αυτής.

Κηρύσσει την απόφαση προσωρινώς εκτελεστή κατά τις ως άνω καταψηφιστικές της διατάξεις και για ένα μέρος του ως άνω επιδικασθέντος πρώτου ποσού, εκ δραχμών τετρακοσίων χιλιάδων (400.000).